

UDK: 343.34: 616.98
DOI: 10.5937/PDSC24587S

Msr Jovana Stojanović Jandrić

Zamenik javnog izvršitelja Živanov Slobodana, Novi Sad

e-mail: jovana.100janovic@yahoo.com

Msr Teodor Čavić, doktorand

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu,

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu

e-mail: teodorcavic5@gmail.com

UTICAJ PANDEMIJE COVID-19 NA VRŠENJE KRIVIČNIH DELA U VRŠENJU JAVNIH OVLAŠĆENJA

Apstrakt:

Pandemija COVID-19 značajno je uticala na različite aspekte društvenog života, uključujući i vršenje krivičnih dela u okviru javnih ovlašćenja u Republici Srbiji. Analizom podataka iz različitih izvora i statističkih izveštaja, ovaj rad se bavi promenama uvedenim tokom pandemije a koje su uticale na broj i prirodu krivičnih dela protiv službene dužnosti, odnosno krivičnog dela zloupotrebe službenog položaja kao i srodnih krivičnih dela. Rezultati pokazuju opadanje broja ovih krivičnih dela tokom 2020. i 2021. godine, što se može objasniti smanjenim prilikama za zloupotrebe usled restriktivnih mera, kao i promenama u organizaciji rada i povećanom nadzoru nad radom javnih službenika. Ovaj rad takođe ukazuje na potencijalne dugoročne promene u praksama i procedurama koje regulišu vršenje javnih ovlašćenja, naglašavajući važnost daljih istraživanja u kontekstu pripreme za buduće krize.

Ključne reči: *krivična dela, COVID-19, javna ovlašćenja, zloupotreba službenog položaja, javni funkcioneri*

Uvod

Krajem 2019. i početkom 2020. godine svet je doživeo krizu neviđenih razmera od vremena Drugog svetskog rata. Pandemija COVID-19 prouzrokovala je obustavu aktivnosti u većini svetskih privreda, što je izazvalo velike poremećaje u svakodnevnom životu ljudi širom planete.¹ Pandemija COVID-19 imala je veliki uticaj na svakodnevne aktivnosti ljudi, od socijalnih do ekonomskih. Prema podacima Svetske zdravstvene organizacije (SZO), do novembra 2020. godine, pandemija je izazvala 18 puta više smrtnih slučajeva nego sve epidemije koje su se desile u Latinskoj Americi između 1970. i 2019. godine. Pandemija COVID-19 razotkrila je pukotine u postojećem modelu razvoja i otkrila njegoa ograničenja, širom sveta.²

COVID-19 je prvi put registrovan u Republici Srbiji 6. marta 2020. godine, a virus je od tada aktivan u zemlji. Krizni štab za borbu protiv COVID-19 osnovan je sedam dana kasnije, 13. marta. Do tada, Vlada je na konferenciji za štampu smatrala virus relativno bezopasnim i savetovala je građanima osnovne preventivne mere poput higijene i držanja distance. Međutim, situacija se brzo promenila, te je 15. marta uvedeno vanredno stanje koje je donelo restriktivne mere bez prethodnog sastanka Narodne skupštine, zbog rizika od širenja zaraze, pa je odluku o tome doneo predsednik. U tom trenutku broj zaraženih bio je 48.³ Do 17. marta, broj zaraženih porastao je na 65, što je rezultiralo uvođenjem potpune zabrane kretanja i policijskog časa narednog dana. Krajem marta i početkom aprila, građani su dobijali SMS poruke od strane kriznog štaba sa apelima da ostanu kod kuće. Na konferencijama za štampu često se pominjalo da Srbiju može zadesiti scenario sličan onom u Italiji gde je situacija poprimala katastrofalne razmere u tom trenutku. Vanredno stanje je ukinuto 7. maja 2021. godine, ali su ostale na snazi različite preporuke i zabrane okupljanja više od 50 ljudi. Nakon parlamentarnih izbora, sve mere su preinačene u preporuke.⁴

Pandemija COVID-19 značajno je dakle uticala na različite aspekte društvenog života, uključujući zdravlje, politiku, ekonomiju i kulturu. Osim toga, pandemija je

¹ Bradaš S., Reljanović M., Sekulović I., (2020). *Uticaj epidemije COVID-19 na položaj i prava radnika i radnika u Srbiji*, Beograd: Fondacija Centar za demokratiju.

² Eclac-undrr (2021). Covid-19 Report, The coronavirus disease (COVID-19) pandemic: an opportunity for a systemic approach to disaster risk for the Caribbean, preuzeto sa: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/ab8f09a9-5197-4a18-8db0-e5d34bc42c46/content> (22.04.2024.)

³ Vlada Republike Srbije (2020). *Obrazovan Krizni štab za suzbijanje COVID-19*, ppreuzeto sa: <https://www.srbija.gov.rs/vest/450999/obrazovan-krizni-stab-za-suzbijanje-covid-19.php> (23.04.2024.)

⁴ Mirilović, F. (2021). *Epidemija u Srbiji: Hronologija epohe korone*, *Vreme*, preuzeto sa: <https://www.vreme.com/vreme/hronologija-epohe-korone/> (23.04.2024.)

imala i izražen uticaj na kriminalitet.⁵ Ipak, kako i u kojoj meri je pandemija uticala na trendove kriminaliteta predmet je debata. Prema podacima nadležnih institucija Republike Srbije zabeležen je pad broja registrovanih učinilaca krivičnih dela tokom najjačeg „udara“ COVID-19 u Republici Srbiji.⁶ Međutim, dosadašnja istraživanja nisu se posebno bavila uticajem pandemije Covid 19 na vršenje krivičnih dela u vršenju javnih ovlašćenja u Republici Srbiji. Upravo to je uticalo da problem istraživanja ovog rada bude usmeren ka utvrđivanju da li su promenjene okolnosti uticale na vršenje krivičnih dela u ovom specifičnom segmentu. Naime, uzevši u obzir ograničene resurse, prilagođavanje institucija i nove modalitete rada, postoji potreba za detaljnim razumevanjem uticaja pandemije na vršenje krivičnih dela u okviru javnih ovlašćenja.

Glavni cilj ovog istraživanja jeste da se analizira i oceni uticaj pandemije COVID-19 na vršenje krivičnih dela u kontekstu javnih ovlašćenja u Republici Srbiji. Istraživanje teži da identifikuje ključne promene u učestalosti, prirodi i mehanizmima vršenja ovih krivičnih dela tokom pandemije, kao i da proceni efikasnost postojećih mehanizama za njihovo sprečavanje i procesuiranje u izmenjenim uslovima. Posebna pažnja biće posvećena analizi kako su institucionalne prilagodbe i promene u procedurama, uzrokovane pandemijom, uticale na aspekte prevencije, otkrivanja i procesuiranja krivičnih dela u oblasti javnih ovlašćenja. Krajnji cilj istraživanja je da se predlože konkretne preporuke za unapređenje strategija i politika koje će doprineti boljoj zaštiti javnih resursa i interesa u uslovima mogućih budućih kriza slične prirode.

1. Javna ovlašćenja

Koncept javnih ovlašćenja se može shvatiti na različite načine. Neki autori ga smatraju ključnim elementom upravnog prava i pozitivnog prava, dok ga drugi opisuju kao *delegirani deo državne moći*. Javna ovlašćenja obuhvataju sve one nadležnosti koje su usmerene na ostvarivanje javnog interesa.⁷

⁵ Matijašević-Obradović, J., Dragojlović, J., (2020). Krivična dela nepostupanje po zdravstvenim propisima za vreme epidemije i prenošenje zaraznih bolesti, *Kultura polisa*, 17 (posebno izdanje), str. 97-105; Dragojlović, J., Koprivica A., (2021). Izazivanje panike i nereda za vreme pandemije Covid 19 u: *Pravo i društvo u uslovima pandemije*, urednik prof. dr Mirko Kulić, Zbornik radova 18. tradicionalnog naučnog skupa „Pravnički dani prof. dr Slavko Carić, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, str. 199-207.

⁶ Lukić, N. (2021). Pandemija COVID-19 i kriminalitet u Srbiji 2020. godini, *Crimen* 12 (3), str. 277–300.

⁷ Marković, V. (2022). O javnim ovlašćenjima crkava i verskih zajednica u svetlu mitrovdanskog ustava i zakona o crkvama i verskim zajednicama. u: Čolović, V., & Đurić, V., urednici, *Prilozi državno-crkvenom pravu Srbije*, Beograd: Institut za uporedno pravo, str. 101-119.

Uža definicija javnih ovlašćenja obuhvata zakonski definisana ovlašćenja koja se dodeljuju nevladinim subjektima za obavljanje određenih funkcija državne vlasti, bilo kroz izdavanje opštih i pojedinačnih pravnih akata, bilo kroz sprovođenje faktičkih operacija autoritativnog tipa. Iz ovog ugla, koristimo proširenu verziju definicije koja uključuje i aktivnosti koje nisu isključivo autoritativne.⁸ Ova ekspanzija je ključna jer javna ovlašćenja igraju centralnu ulogu u javnoj upravi, koja se sve više fokusira ne samo na autoritativne, već i na neautoritativne aktivnosti.⁹ U teoriji javna ovlašćenja su razvrstana često na upravna i neupravna, gde prva omogućavaju sprovođenje upravnopravnih i upravno materijalnih akata, dok neupravna omogućavaju regulisanje širih društvenih odnosa putem opštih akata. Međutim, postoje i nedoumice u vezi sa ustavnom terminologijom i specifikacijom koja se daje nevladinim subjektima u vršenju javnih ovlašćenja. Ustavna odredba može se tumačiti na način da samo organizacije koje vrše neupravna javna ovlašćenja imaju posebna prava u smislu uređivanja širih društvenih odnosa, što postavlja pitanje da li Ustav implicitno priznaje mogućnost donošenja opštih akata sa spoljašnjim efektima određenim subjektima koji nisu obuhvaćeni zakonodavnim postupkom.¹⁰

Takođe, zakon može dodeliti određena javna ovlašćenja preduzećima, ustanovama, organizacijama i pojedincima. Specijalni organi takođe mogu dobiti javna ovlašćenja za obavljanje regulatornih funkcija u specifičnim sektorima ili aktivnostima. Javne službe mogu biti osnovane od strane Republike Srbije, autonomnih pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, a zakon detaljno reguliše njihovo osnivanje, organizaciju i funkcionisanje.¹¹

Član 137 Ustava Republike Srbije precizira delegiranje javnih ovlašćenja i osnivanje javnih službi kako bi se unapredila efikasnost i racionalnost u ispunjavanju prava i obaveza građana, te zadovoljavanju njihovih osnovnih životnih i radnih potreba. Zakon može odrediti da određene poslove iz nadležnosti države preuzmu autonomne pokrajine ili lokalne samouprave.¹²

Zakon o državnim službenicima Republike Srbije članom 2 određuje državnog službenika kao lice čiji poslovi obuhvataju aktivnosti unutar delokruga rada državnih organa, uključujući sudove, javna tužilaštva, Državno pravobranilaštvo, servise Narodne skupštine, predsednika Republike, Vladu, Ustavni sud, kao i servise drugih organa čiji članovi su izabrani od strane Narodne skupštine. Ovi poslovi mogu uključivati pravne, informatičke, materijalno-finansijske, računovodstvene i administrativne zadatke. Državni službenici, međutim, ne obuhvataju narodne poslanike, predsednika Republike, sudije Ustavnog suda, članove Vlade, sudije,

⁸ Tomić, Z. (2018). *Opšte Upravno pravo*, Beograd: Pravni fakultet.

⁹ Marković, V., op. cit. str. 101-119.

¹⁰ Tomić, Z., op. cit. str. 56.

¹¹ Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/06, 115/21.

¹² Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/06, 115/21, član 137.

javne tužioce, zamenike javnih tužilaca, kao ni druge osobe koje su izabrane ili postavljene na funkciju od strane Narodne skupštine ili Vlade. Takođe, isključeni su i oni koji prema specifičnim propisima imaju status funkcionera. Pored toga, zakon razlikuje i nameštenike, definisane kao lica koje obavljaju pomoćno-tehničke poslove unutar državnih organa. Ovo uključuje zadatke koji podržavaju osnovne funkcije državnih službenika ali ne uključuju odlučivanje ili izvršavanje pravnih mandata.¹³

2. Krivična dela protiv službene dužnosti

Krivična dela protiv službene dužnosti ne samo da odražavaju stvarno stanje i slabosti u društvu i njegovoj organizaciji, već takođe ilustruju fundamentalne nepravilnosti unutar državnog sistema. Takva krivična dela, u kojima službena lica koriste svoje pozicije za ličnu korist, pokazuju nedostatke u funkcionalnosti i integritetu državnih institucija.¹⁴ Krivična dela protiv službene dužnosti obuhvataju različite vrste zloupotreba službenog položaja i javnih ovlašćenja, koje čine službena lica koristeći svoja ovlašćenja. Takva dela direktno narušavaju pravilno, svrsishodno, efikasno i zakonito obavljanje službene dužnosti. Zloupotrebe, arbitrarno postupanje i korupcija unutar državnih organa predstavljaju kršenje javnog poverenja i mogu ozbiljno ugroziti ugled i autoritet vlasti. U situacijama kada službena lica odlučuju na osnovu ličnih interesa, a ne stvarnih potreba građana, dolazi do ozbiljnih povreda principa javne službe. Država takva postupanja smatra opasnim i nezakonitim, te ih sankcioniše u skladu sa zakonom.¹⁵

Krivični zakonik Republike Srbije članom 14 pojam krivičnog dela određuje „kao „delo koje je zakonom predviđeno kao krivično delo, koje je protivpravno i koje je skrivljeno“. U glavi XXIII istog Zakonika pod nazivom Krivična dela protiv službene dužnosti. Kao krivična dela protiv službene dužnosti propisana su članovima od 359 do 369 Krivičnog zakonika Republike Srbije, a to su: „zloupotreba službenog položaja, kršenje zakona od strane sudije, javnog tužioca i njegovog zamenika, nesavestan rad u službi, protivzakonita naplata i isplata, nenamensko korišćenje budžetskih sredstava, prevara u službi, pronevera, posluga, trgovina uticajem, primanje mita, davanje mita i odavanje službene tajne“. ¹⁶ U osnovi, radnje koje podrazumevaju zloupotrebu službenog položaja, prekoračenje ovlašćenja, ili

¹³ Zakon o državnim službenicima, *Službeni glasnik RS*, br. 79/05, 81/05 - ispr., 83/05 - ispr., 64/07, 67/07 - ispr., 116/08, 104/09, 99/14, 94/17, 95/18, 157/20 i 142/22, član 2.

¹⁴ Pašić, D. (2018). *Krivična dela protiv službene dužnosti s posebnim osvrtom na zloupotrebu službenog položaja*, doktorska disertacija, Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe.

¹⁵ Golubović, B. (2017). Službena krivična dela - kritički osvrt na mehanizam krivičnopravne zaštite od korupcije, *Pravo – teorija i praksa*, 34 (4-6), str. 29-41; Dragojlović, J., Grujić, G., (2018). Krivično delo zloupotrebe položaja odgovornog lica, *Pravo teorija i praksa*, 35 (4-6), str. 30-44.

¹⁶ Krivični zakonik (*Sl. glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 - ispr., 107/05 - ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 i 35/19).

nevršenje službenih dužnosti na način koji je posebno težak i opasan, kriminalizovane su kao krivična dela po Krivičnom zakoniku. Pojava ovakvih zloupotreba javnih ovlašćenja i korupcije može uzrokovati značajne materijalne i druge štete ne samo za pojedince i ustanove, već i za celo društvo. Pored ekonomske štete, takvo ponašanje državnih organa može ozbiljno podrivati građansko poverenje u efikasnost pravnog sistema i celokupnu vladavinu prava.¹⁷ Zbog toga je od suštinskog značaja za svaku državu da aktivno sprovodi mere za sprečavanje i sankcionisanje nezakonitih postupaka. Država mora osigurati da se ovlašćenja i nadležnosti koriste unutar okvira zakona i drugih propisa. Svako prekoračenje ili zloupotreba ovlašćenja od strane pojedinaca ili grupa se smatra zabranjenim, nezakonitim i podložnim kazni.

Krivično zakonodavstvo takve najteže oblike nezakonitih ponašanja definiše kao krivična dela, za koja se mogu izreći stroge kazne, uključujući zatvor i druge krivičnopravne mere kao što su mere bezbednosti. Manje opasne forme zloupotreba mogu biti klasifikovane kao privredni prestupi, prekršaji ili disciplinski prestupi, za koje se primenjuju blaže sankcije. Ova razlika u tretmanu omogućava zakonodavcu da adekvatno adresira različite stepene ozbiljnosti i potencijalne štete koje proističu iz nezakonitih radnji u javnoj službi.¹⁸ U daljem tekstu sprovedena je analiza uticaj pandemije COVID-19 na vršenje krivičnih dela u vršenju javnih ovlašćenja. Tačnije, zastupljenost tih krivičnih dela tokom pandemije.

3. Zastupljenost krivičnih dela u vršenju javnih ovlašćenja tokom pandemije COVID-19 u Republici Srbiji

Zastupljenost krivičnih dela u vršenju javnih ovlašćenja tokom pandemije COVID-19 u Republici Srbiji analizirana je za period od 2016. do 2022. godine, na taj način analiziran je jednak broj godina pre i nakon pandemije. U analizi je ukazano na broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti u posmatranom periodu.

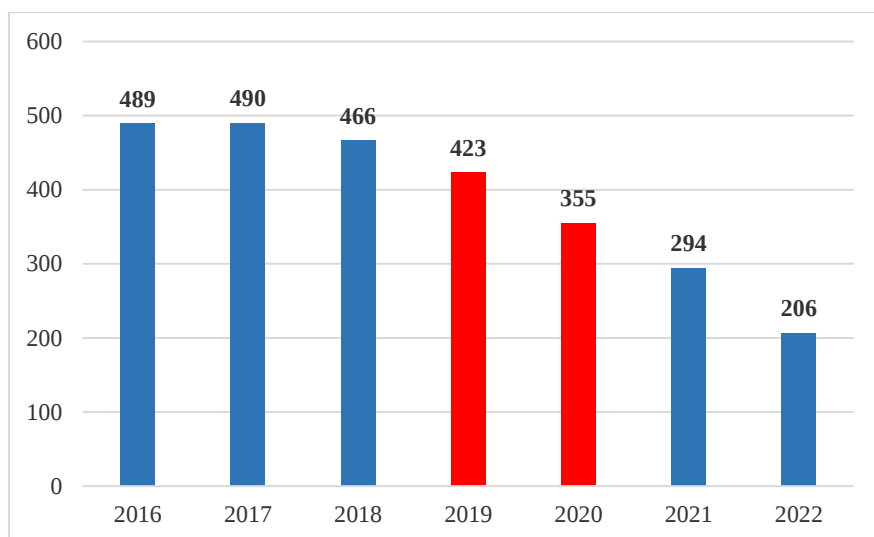
Podaci o broju osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti preuzeti su iz baze podataka Republičkog zavoda za statistiku (RSZ) Republike Srbije iz statistike punoletnih učinilaca krivičnih dela za svaku od godina posmatranog perioda. Metode korišćene u ovoj analizi su analiza sadržaja i metoda deskripcije. Najpre je analizirana ukupna zastupljenost krivičnih dela protiv službene dužnosti u posmatranom periodu.

¹⁷ Simović, N. M., Jovašević, D., Simović, M. V. (2019). Zloupotreba službenog položaja i ovlašćenja u pravu Republike Srpske, *Godišnjak fakulteta pravnih nauka*, 9 (9), str. 112-126.

¹⁸ Jovašević, D. (2012). Službena krivična dela: odgovornost i kažnjivost, *Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu*, 63, str. 39-61.

3.1. Ukupna zastupljenost krivičnih dela protiv službene dužnosti za period od 2016. do 2022. godine u Republici Srbiji

Analizom dostupnih podataka iz grafikona 1, koji prikazuje ukupan broj krivičnih dela protiv službene dužnosti u Republici Srbiji za period od 2016. do 2022. godine, možemo uočiti određene trendove i promene, posebno tokom i nakon godina koje su bile najteže pogođene pandemijom COVID-19 (2020. i 2021. godina).

Grafikon 1. Ukupan broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti u Republici Srbiji za period od 2016. do 2022. godine

(Izvor: izrada autora na osnovu podataka RSZ Republike Srbije iz statistike punoletnih učinilaca krivičnih dela)

U periodu od 2016. do 2019. godine broj krivičnih dela protiv službene dužnosti varirao je s blagim porastom između 2016. i 2017. godine (489 na 490), nakon čega sledi postepeni pad. Najviše krivičnih dela zabeleženo je 2017. godine (490), dok je najmanje bilo 2019. godine (423).

Tokom 2020. godine, koja se smatra početkom pandemije COVID-19, došlo je do značajnog smanjenja broja krivičnih dela protiv službene dužnosti na 355, što predstavlja pad od 16% u odnosu na 2019. godinu. Ovaj pad može biti posledica promenjenih radnih uslova, ograničenog pristupa javnim ustanovama i opšteg preusmeravanja resursa i pažnje na zdravstvenu krizu.

Godina 2021. nastavlja trend smanjenja sa samo 294 krivična dela, što je dodatnih 17% manje u odnosu na prethodnu godinu. Ovo smanjenje može biti posledica kontinuiranih ograničenja, ali i potencijalnih promena u procedurama i nadzoru nad službenim dužnostima usled pandemijskih uslova.

Godina 2022. pokazuje još dramatičniji pad na 206 slučajeva, što ukazuje na mogućnost dugoročnih promena u ponašanju, politikama ili efikasnosti pravosudnog sistema u pogledu sprečavanja i sankcionisanja krivičnih dela protiv službene dužnosti. Ovaj pad može takođe reflektovati oštrije mere nadzora i transparentnosti uvedene kao odgovor na situacije uočene tokom pandemije.

Pandemija COVID-19 i njeni socioekonomski efekti imali su značajan uticaj na smanjenje krivičnih dela protiv službene dužnosti u Republici Srbiji, sa kontinuiranim trendom smanjenja i nakon najkritičnijih godina pandemije. Ovo može ukazivati na promene u svesti, ali i na implementaciju efikasnijih mehanizama za suzbijanje ovog tipa kriminala.

3.2. Zastupljenost pojedinačnih krivičnih dela protiv službene dužnosti za period od 2016. do 2022. godine u Republici Srbiji

Analizirajući godine pandemije COVID-19 (2020. i 2021.) u odnosu na godine pre (od 2016. do 2019.) i godine nakon pandemije (2022.) u tabeli 1 možemo uočiti da je broj osuđenih za pojedinačna krivična dela varirao. Naime, pre pandemije (od 2016. do 2019.): Protiv službene dužnosti: Broj krivičnih dela se kretao od 158 (2016.) do 135 (2019.), pokazujući generalni trend opadanja. Broj osuđenih za krivična delo zloupotreba službenog položaja je varirao od 8 do 16 slučajeva godišnje, sa izuzetkom 2017. godine kada je bilo 16 slučajeva. Značajan porast u 2019. godini sa 27 slučajeva zabeležen je u osudama krivičnog dela pronevere. Dramatičan porast osuđenih za trgovinu uticajem u 2019. godini sa 88 slučajeva. Protivzakonita naplata i isplata kada se posmatra kroz broj presuda beleži značajan pad u 2019. godini sa 102 slučaja, što je znatno niže u odnosu na prethodne godine.

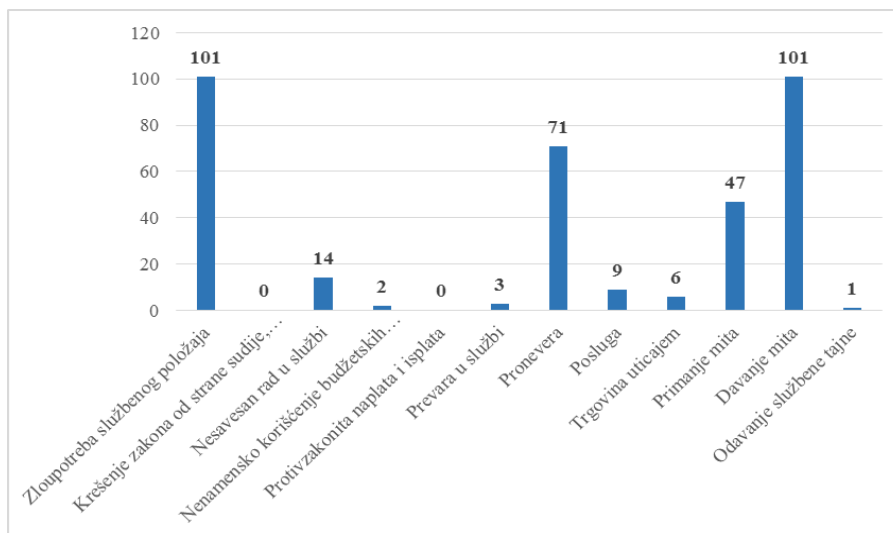
Tabela 1. Broj osuđenih za pojedinačna krivična dela protiv službene dužnosti u Republici Srbiji za period od 2016. do 2022. godine

Ukupan broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti	Zloupotreba službenog položaja	Krešenje zakona od strane sudije, javnog tužioca i njegovog zamenika	Nesavesan rad u službi	Nenamensko korišćenje budžetskih sredstava	Protivzakonita naplata i isplata	Prevara u službi
2016	158	0	8	2	0	4
2017	134	0	16	1	0	4
2018	142	0	8	4	1	4
2019	135	0	8	2	0	1
2020	101	0	14	2	0	3
2021	125	1	7	1	0	0
2022	114	0	1	2	0	3
Ukupan broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti	Pronevera	Posluga	Trgovina uticajem	Primanje mita	Davanje mita	Odavanje službene tajne
2016	200	10	3	54	46	4
2017	261	19	7	28	20	0
2018	210	16	9	35	36	1
2019	102	11	27	49	88	0
2020	71	9	6	47	101	1
2021	47	11	7	41	54	0
2022	25	4	7	18	32	0

(Izvor: izrada autora na osnovu podataka RSZ Republike Srbije iz statistike punoletnih učinilaca krivičnih dela)

Nakon pandemije tokom 2022. godine broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti beleži dalji pad na 114 slučajeva. Zloupotreba službenog položaja samo 1 osuđujuća presuda, dok je za trgovinu uticajem osuđeno 18 lica. Za protivzakonitu naplatu i isplatu broj osuđenih je opao na 25 slučajeva, a proneveru 7, što je blagi porast u odnosu na godine pandemije. Ukupan broj osuđenih za krivična

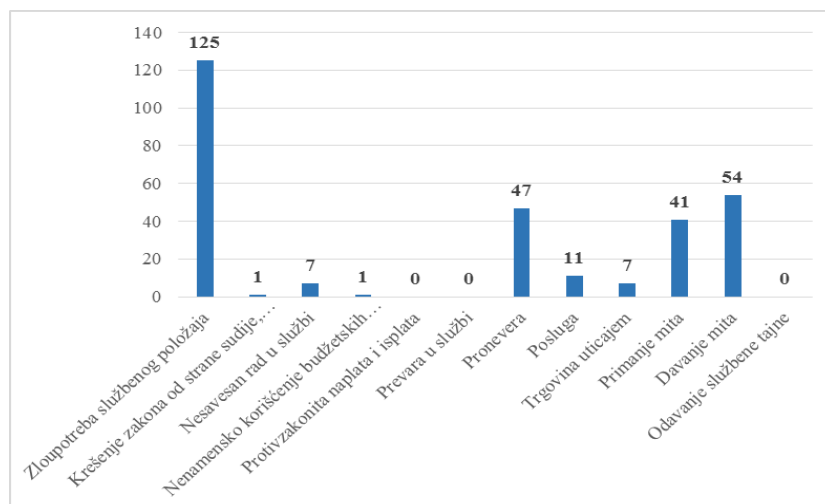
dela protiv službene dužnosti tokom 2020., odnosno prve godine pandemije (grafikon 2) smanjen je na 101. Bilo je 14 presuda za zloupotrebu službenog položaja, a 3 za nemensko korišćenje budžetskih sredstava. Broj osuđenih za protivzakonitu naplatu i isplatu bio je 71, a proneveru 6. Za trgovina uticajem i primanje mita osuđeno je 47, odnosno 1 lice.

Grafikon 2. Ukupan broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti u Republici Srbiji tokom 2020. godine

(Izvor: izrada autora na osnovu podataka RSZ Republike Srbije iz statistike punoletnih učinilaca krivičnih dela)

Na grafikonu dati su podaci za 2021. godina, tj. drugu godinu pandemije. Broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti bio je 125. Prvi put je zabeležena presuda za nesavesan rada u službi (1 slučaj) u posmatranom periodu. Zloupotreba službenog položaja i kršenje zakona od strane sudije, javnog tužioca i njegovog zamenika su kao učinjeno krivično delo presuđeni 7, odnosno 1 put. Broj osuđenih za protivzakonitu naplatu i isplatu bio je 47, dok je trgovina uticajem zabeležena 41 put.

Grafikon 3. Ukupan broj osuđenih za krivična dela protiv službene dužnosti u Republici Srbiji tokom 2021. godine

(Izvor: izrada autora na osnovu podataka RSZ Republike Srbije iz statistike punoletnih učinilaca krivičnih dela)

Pandemijske godine 2020. i 2021. karakteriše smanjenje broja krivičnih dela u većini kategorija u poređenju sa prethodnim godinama, što može biti posledica ograničenih operativnih kapaciteta državnih organa, kao i promenjenih radnih uslova zbog pandemije. Zanimljivo je da je došlo do povećanja broja slučajeva trgovine uticajem tokom 2020. godine, što može ukazivati na specifične prilike za korupciju usled izmenjenih uslova tokom pandemije. Nakon pandemije, brojke generalno nastavljaju da padaju, što može ukazivati na trajne promene u načinu nadzora i regulisanja službenih dužnosti, ali i na povećanu pažnju javnosti i medija na službenu odgovornost.

Zaključak

Pandemija COVID-19 imala je značajan uticaj na trendove krivičnih dela u vršenju javnih ovlašćenja u Republici Srbiji. Analiza podataka iz različitih godina pokazuje da su godine pandemije (2020. i 2021.) karakterisane opadanjem broja krivičnih dela protiv službene dužnosti, zloupotrebe službenog položaja, kao i drugih oblika korupcije i zloupotreba. Ovaj trend sugerise da su restriktivne mere uvedene tokom pandemije, kao što su ograničenja kretanja, promene u radnim procesima i povećana digitalizacija administrativnih procesa, doprinele smanjenju prilika za izvršenje krivičnih dela.

Smanjenje broja krivičnih dela može se delimično objasniti i preusmeravanjem resursa i pažnje javnosti na zdravstvenu krizu, što je moglo ograničiti mogućnosti za zloupotrebe, ali i povećati nadzor nad javnim resursima usled povećane transparentnosti u njihovom korišćenju za borbu protiv pandemije. Međutim, zabeleženo je i povećanje krivičnih dela kao što su trgovina uticajem tokom 2020. godine, što ukazuje na to da su određeni oblici korupcije možda postali izraženiji usled novonastalih okolnosti.

Nakon pandemije, u 2022. godini, nastavak opadanja broja krivičnih dela ukazuje na moguće trajne promene u praksama i procedurama koje regulišu vršenje javnih ovlašćenja, kao i na pojačanu svest i možda strožije mere koje se sprovode u cilju sprečavanja korupcije i zloupotreba. Ovi podaci su važni za dalje razmatranje i prilagođavanje politika koje ciljaju na jačanje integriteta i transparentnosti u javnom sektoru, posebno u svetlu potencijalnih budućih kriza. Sve u svemu, pandemija COVID-19 je imala značajan, iako složen, uticaj na krivična dela u vršenju javnih ovlašćenja u Srbiji, stvarajući nove izazove ali i prilike za reforme u sistemu javne uprave i pravosuđa.

Jovana Stojanović Jandrić, LLM
Deputy of public bailiff Živanov Slobodan

Teodor Čavić, LLM, PhD student
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE COMMISSION OF CRIMINAL ACTS IN THE EXERCISE OF PUBLIC AUTHORITY

Abstract:

The COVID-19 pandemic has significantly impacted various aspects of social life, including the commission of criminal offenses within public authorities in the Republic of Serbia. By analyzing data from various sources and statistical reports, this paper explores how changes introduced during the pandemic affected the number and nature of crimes against official duty, abuse of office, and related criminal offenses. The results indicate a decrease in these crimes during 2020 and 2021, which can be explained by the reduced opportunities for misuse due to restrictive measures, as well as changes in work organization and increased supervision over the work of public officials. This paper also discusses potential long-term changes in the practices and procedures that regulate the exercise of public authority, emphasizing the importance of further research in the context of preparing for future crises.

Key words: *criminal offenses, COVID-19, public authority, abuse of office, public officials*

Literatura

1. Bradaš S., Reljanović M., Sekulović I., (2020). *Uticaj epidemije COVID-19 na položaj i prava radnica i radnika u Srbiji*, Beograd: Fondacija Centar za demokratiju
2. Eclac-undrr (2021). Covid-19 Report, The coronavirus disease (COVID-19) pandemic: an opportunity for a systemic approach to disaster risk for the Caribbean, preuzeto sa:
<https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/ab8f09a9-5197-4a18-8db0-e5d34bc42c46/content> (22.04.2024.)
3. Golubović, B. (2017). Službena krivična dela - kritički osvrt na mehanizam krivičnopravne zaštite od korupcije, *Pravo – teorija i praksa*, 34 (4-6), str. 29-41.

4. Dragojlović, J., Grujić, G., (2018). Krivično delo zloupotrebe položaja odgovornog lica, *Pravo teorija i praksa*, 35 (4-6), str. 30-44.
5. Dragojlović, J., Koprivica A., (2021). Izazivanje panike i nereda za vreme pandemije Covid 19 u: *Pravo i društvo u uslovima pandemije*, urednik prof. dr Mirko Kulić, Zbornik radova 18. tradicionalnog naučnog skupa „Pravnički dani prof. dr Slavko Carić, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, str. 199-207.
6. Jovašević, D. (2012) Službena krivična dela: odgovornost i kažnjivost, *Zbornik radova pravnog fakulteta u Nišu*, 63, str. 39-61.
7. Krivični zakonik, *Sl. glasnik RS*, br. 85/05, 88/05 - ispr., 107/05 - ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 i 35/19.
8. Lukić, N. (2021). Pandemija COVID-19 i kriminalitet u Srbiji 2020. godini, *Crimen* 12 (3), str. 277–300.
9. Marković, V. (2022). *O javnim ovlašćenjima crkava i verskih zajednica u svetlu mitrovdanskog ustava i zakona o crkvama i verskim zajednicama*. u: *Prilozi državno-crkvenom pravu Srbije*, Čolović, V., & Đurić, V., ur, Institut za uporedno pravo, Beograd, str. 101-119.
10. Matijašević-Obradović, J., Dragojlović, J., (2020). Krivična dela nepostupanje po zdravstvenim propisima za vreme epidemije i prenošenje zaraznih bolesti, *Kultura polisa*, 17 (posebno izdanje), str. 97-105
11. Mirilović, F. (2021). Epidemija u Srbiji: Hronologija epohe korone, *Vreme*, preuzeto sa:
<https://www.vreme.com/vreme/hronologija-epohe-korone/> (23.04.2024.)
12. Pašić, D. (2018). *Krivična dela protiv službene dužnosti s posebnim osvrtnom na zloupotrebu službenog položaja*, doktorska disertacija, Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
13. Republički zavod za statistiku (2016-2022). Pravosuđe, Punoletni učinioci krivičnih dela, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/>
14. Simović, N. M., Jovašević, D., Simović, M. V. (2019). Zloupotreba službenog položaja i ovlašćenja u pravu Republike Srpske *Godišnjak fakulteta pravnih nauka*, 9 (9), str. 112-126.
15. Tomić, Z. (2018). *Opšte Upravno pravo*, Beograd: Pravni fakultet.
16. Ustav Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 98/06 i 115/21.
17. Vlada Republike Srbije (2020). Obrazovan Krizni štab za suzbijanje COVID-19, preuzeto sa:
<https://www.srbija.gov.rs/vest/450999/obrazovan-krizni-stab-za-suzbijanje-covid-19.php> (23.04.2024.)
18. Zakon o državnim službenicima, *Službeni glasnik RS*, br. 79/2005, 81/2005 - ispr., 83/05 - ispr., 64/07, 67/07 - ispr., 116/08, 104/09, 99/14, 94/17, 95/18, 157/20 i 142/22.